

XXV. Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája

2026

Aba-Novák Vilmos történelmi seccója a székesfehérvári Szent István Mauzóleumban

Készítette: Varga Gábor Borisz, 7. osztály

Tanuló e-mail címe: varga.judit2010@gmail.com

Iskola: Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskola

Az iskola címe: 7624, Pécs Jurisics utca 17.

Felkészítők neve: Fenyősi Erika, Bruszt Míra Tünde

Felkészítők e-mail címe: fenyosi.erika@gmail.com , brusztmira@gmail.com

Szekció: Ember és társadalom

Tartalom

1. Bevezetés.....	3
2. Kutatási kérdések és kutatásmódszertani háttér.....	3
3. Szent István emlékévk	3
4. A székesfehérvári Középkori Romkert és Szent István Mauzóleum	5
5. Aba-Novák Vilmos (1894–1941).....	8
6. Szent István mauzóleum	9
6.1. Északi fal: Szent Jobb története	11
6.2. Nyugati fal: Vajk megkeresztelése	13
6.3. Keleti fal: Szent Korona rejtélye.....	14
6.4. Déli fal: Szent Korona „királyfal”	15
7. Összegzés	16
8. Irodalomjegyzék	17
8.1. Képek jegyzéke	18

1. Bevezetés

Varga Gábor vagyok, 7. osztályos tanuló a Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskolában. Tavaly sikeres pályamunkát készítettem Székely Bertalan Árpád-kori szentekhez köthető freskóiról melyeket a pécsi Székesegyház Mária- és Szent Mór kápolnijában lehet megtekinteni. Székely Bertalan képekben mesél el történeteket. Nagyon izgalmas volt ezeket felfedezni, megérteni. Székesfehérváron, a királyok városában, a Szent István Mauzóleumban hasonló izgalom járt át Aba-Novák Vilmos monumentális, sokfigurás, élménydús, érzelmeket erősen kifejező festményeit látva. Eredeti tervem az volt, hogy kutatásaimat a pécsi Székesegyházban folytatom, de Aba-Novák Vilmos műveit látva, változtattam. Míg Székely Bertalan festményei az Árpád-korba vittek el, Aba-Novák festményeken azonnal szembeötlött, hogy későbbi korok szereplőit is megjelenítette. Történelmi tanulmányaimban is előre haladtam, már a 20. századdal foglalkozunk. Kihívást jelentett a falakon látható személyek azonosítása. Most ugyan nem pécsi témát választottam, de a történelmi témájú falfestmények értelmezését ismét célul tűztem ki. Számos kérdés fogalmazódott meg bennem.

2. Kutatási kérdések és kutatómódszertani háttér

Van otthon egy Aba-Novák Vilmosról szóló művészeti albumunk (B. Supka Magdolna: Aba-Novák Vilmos), legelőször ezt néztem végig, majd kutatómunkát végeztem az iskolai könyvtárban, és keresgéltem az interneten is.

Ekkor körvonalazódott bennem, hogy a rendelkezésre álló források, fotók segítségével a Aba-Novák Vilmos történelmi seccóját mutatom be a székesfehérvári Szent István Mauzóleumban. A történelemórán és -szakkörön szerzett ismereteimet szeretném kibővíteni, szeretném érteni, értelmezni alkotását, amely a Szent Jobb és a Szent Korona történetét, valamint Vajk megkeresztelését ábrázolja. Céлом az, hogy pályamunkám végére választ tudjak adni kutatási kérdésre: miről mesél Aba-Novák Vilmos seccója a székesfehérvári Szent István Mauzóleumban?

3. Szent István emléké

Az első világháborút több békeszerződés is lezárta, a trianoni békeszerződés egy volt ezek közül. Nevét onnan kapta, hogy 1920. június negyedikén a Párizstól nem messze található versailles-i Nagy-Trianon palotában írták alá. Ez a szerződés rögzítette a független Magyarország új határait, és rendkívül súlyos területi, népességi, gazdasági és politikai következményekkel járt.

A történelmi Magyar Királyság területének mintegy kétharmadát (Horvátországgal együtt 325 400 km²-ből 93 073 km² maradt) és lakosságának több mint a felét (18,2 millió főből 8 millió fő maradt) elveszítette. A magyar nemzetiségű lakosság jelentős része (mintegy 3,3 millió fő) az új határokon kívülre került. Ez a döntés sokként érte a magyar lakosokat, annyira, hogy a két világháború között a legfontosabb külpolitikai céljá vált a szerződés felülvizsgálata és az elcsatolt területek visszaszerzése.¹

A háborús vereség, az ország feldarabolása és a háborút követő súlyos válsághelyzet elkeserítette az embereket. Sokan úgy gondolták, hogy Magyarországot egykor a nemzeti érzés és a keresztény erkölcs tette naggyá, hanyatlását pedig ezek gyengülése okozta, és újra a régi értékekhez kívántak visszatérni. Ezért kiemelt jelentősége volt az 1938-ban Szent István halálának 900. évfordulóján megtartott Szent István emlékévnnek.

1. ábra: XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus plakátja.

Forrás: Dorogi.medence.

Az 1938-ban Magyarországon kettős szentév volt, Szent István király születésének 900. évfordulója mellett május végén ünnepelte az ország a katolikus világeseménynek számító Budapesten megtartott 34. Eucharisztikus Világkongresszust. Az ünnepségen a Vatikánt Eugenio Pacelli bíboros képviselte, aki egy évvel később XII. Pius néven lett pápa. Az esemény a 900 évvel korábban elhunyt Szent István előtt tisztelgő magyar emlékévn nyitórendezvénye is volt. A Szent István-emlékévn alkalmából a Szent Jobbot díszes, üvegfalú vasúti kocsival vitték

¹ Novák, Cs. Z. (2020. június 3.). Gyurgyák János: Trianon 100. *MaSzol*.
<https://www.maszol.ro/index.php/kultura/127775-gyurgyak-janos-trianon-100-novak-csaba-zoltan-recenzioja>
(Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

körbe az országban, amit a nép „aranyvonatnak” nevezett el. Az évfordulóra Szent Istvánt ábrázoló ezüst ötpengőst is verettek.²

2. ábra: A Szent Jobb országjárása
Forrás: Magyar Nemzeti Múzeum

Székesfehérvár az ünnepségek kiemelt helyszíne lett. Május 22-én vitézavatást tartottak, a „kard ünnepét”. Rá 10 napra a Szent Jobb Aranyvonattal történő országjáró körútjának második állomásaként a városba érkezett. Emellett hasonlóan fontos eseménynek számított, hogy augusztusban a városháza udvarán tartották meg az országgyűlést, melynek során törvénybe iktatták Szent István emlékét. Az utóbb említett esemény előtt augusztus 13-án Shovoy Lajos, az egyházmegye püspöke megszentelte azokat a csontmaradványokat, melyeket a királyi bazilika ásatásánál leltek fel.³

4. A székesfehérvári Középkori Romkert és Szent István Mauzóleum

Székesfehérvár a középkori Magyarország központja, valószínűleg 972 körül Géza fejedelem alapította, középkori latin neve: Alba Regia. I. Szent István királlyá koronázását követően, kibővítette erődtírnéyét, királyi székesegyházat épített, és prépostságot hozott létre. Így vált a város az uralkodó székhelyévé, egyházi és politikai központtá.

² (n.a.). (n.d.). Az 1938-as kettős szentév alkalmából kibocsátott kegyérem. *MaNDA*. https://mandadb.hu/tetel/734546/Az_1938as_kettos_szentev_alkalmabol_kibocsatott_kegyerem (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

³ Csurgai Horváth, J. (2020. december 31.). *A Szent István-émlék Székesfehérvárott, 1938*. Rubicon. <https://rubicon.hu/hu/cikkek/a-szent-istvan-emleke-szekesfehervarott-1938> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Az egykor ott található bazilikát még Szent István király építtette. 38 olyan magyar király volt, akit ezen a helyszínen koronázták meg. Ez az oka annak, hogy a Szent Koronát is itt helyezték el, és a királyi kincstárnak, valamint a levéltárnak is otthont adott. Évszázadokig itt temetkeztek a magyar uralkodók, összesen 15 királyunk földi maradványai nyugodtak itt. Emellett Székesfehérváron tartották a „törvénytörő napokat”, amely fórumként szolgált az ítélezésben.

Az ország legnagyobb székesegyházának építését 1018-ban kezdték meg, és Szűz Mária tiszteletére szentelték fel, helyén azonban ma már csak romkert látható. Az évszázadok során többször is átépítették. I. Károly volt az, aki 1327-ben beboltoztatta a főhajót, majd Ozorai Pipó 1426-ban a korhoz híven gótikus tornyot emeltetett a bazilikához. Hunyadi Mátyás is kivette részét az átalakításokból, ő egy közel százméteres sírkápolnát adott az épülethez. 1543-ban azonban a török megszállta a várost, melynek során az uralkodók sírjai szétdúlták, a templomot pedig dzsámivá alakították.

Kicsivel több mint 50 év kellett ahhoz, hogy a keresztény seregek visszaszerezzék a város felett az irányítást. Ezen esemény adott a törököknek okot arra, hogy a toronyban tárolt lőport felrobbantsák, hogy az ne kerülhessen az ellenség kezébe. Nem telt el egy év, amikor 1602-ben a törökök visszafoglalták a várost. A romos templomnál megmaradt építőanyagot elhordták és újra felhasználták. Végül a régi épületek, beleértve a székesegyházat is lebontották, hogy helyet adjanak egy új barokk városnak. A királyság politikai központja is már máshol volt, először Pozsonyban, majd később Pesten.⁴

A bazilika kinézetével kapcsolatban nem csak régészeti leletek adnak támpontot, hanem Hartvik püspök legendája is. Eszerint Szent István „*a királyi székvárosban, melyet Fehérvárnak mondanak, ugyanezen örökké Szűz dicsőségére és nevére híres és hatalmas, csodálatos mivű bazilikát kezdett építtetni, a kórus falán tarka vésetekkel, márványlapokból kirakott padlóval.*”⁵

A 19. század elején a nemzeti múlt iránti érdeklődés növekedésével ásatások kezdődtek a helyszínen. 1848-ban ez vezetett III. Béla király (kb. 1148–1196) és felesége, Antiochiai Ágnes (1153–1184) sírjának felfedezéséhez, az egyetlen épségben fennmaradt királyi sírhoz.

⁴ Budai, K. (2024. május 22.). *Csakis Székesfehérváron kerülhetett a korona az uralkodó fejére.* Kultúra. <https://kultura.hu/emlekhelyek-napja-szekesfehervaron/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

⁵ (n.a.) (n.d.) *Szent István király legendája Hartvik püspöktől.* Sermones Compilati – Eötvös Loránd Tudományegyetem Régi Magyar Irodalomtudományi Intézet. https://sermones.elte.hu/szovegkiadasok/magyarul/madasszgy/index.php?file=042_055_Hartvik (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Szent István halálának 900. évfordulójának alkalmából a Koronázó Bazilikát is bemutatták. Az 1938-as jubileumot megelőző években a Műemlékek Országos Bizottsága új ásatást indított. A régészek azonban rájöttek, hogy valószínűtlen, hogy olyan új felfedezéseket tennének, amelyek jelentőségükben felérnének a 19. századi leletekhez. A jubileum megünnepléséhez látványos dologra volt szükség, de a hiteles maradványok túl ritkák voltak ahhoz, hogy a középkori épület akár részleges rekonstrukcióját is lehetővé tegyék. A bizottság elnöke, Gerevich Tibor határozottan ellenezte az építési rekonstrukciókat, ha azok nem szilárd tényeken alapultak. Ezért úgy döntöttek, hogy egy romkertet hoznak létre. A terv az volt, hogy a kertben legyen egy mauzóleum is, amelyben egy 1814-ben felfedezett, később Szent Istvánként azonosított szarkofágot helyeznének el, míg az ásatások során talált csontokat a mauzóleum előtti kriptában helyeznék el.⁶

3. ábra: Romkert, Székesfehérvár
Forrás: saját fénykép

A mauzóleum ma is látogatható, Lux Géza tervezte. A Mauzóleum Szent István koporsóját őrzi. A díszesen faragott szarkofág római kori. Szintén a mauzóleumot díszítik Aba-Novák Vilmos gyönyörű falfestményei, a Szent Jobb és a Szent Korona történetét elevenítik meg. Árkayné Sztehló Lili készítette az art deco üveglakokat, melyek ugyan a második világháborúban

⁶ (n.a.) (n.d.). Székesfehérvár turizmus.

<https://turizmus.szekesfehervar.hu/catalog/index/25/lang/hu?id=25&f33%5B%5D=1&s=item-237> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

megsemmisültek, de később rekonstruálták őket. A festett üvegablakok emléket állítanak első királyunk életében történt fontos eseményeknek.⁷

5. Aba-Novák Vilmos (1894–1941)

Aba-Novák Vilmos festő 1894. március 15-én született Budapesten. Gyerekkora óta alkotott, majd 18 éves korától rajztanárképzőre járt a Képzőművészeti Főiskolán. Ekkor vette fel az Aba előnevet, mert több hallgatótársa volt, aki Novák vezetéknevvel rendelkezett. A róla szóló legenda szerint direkt egy lexikon elejéről választott nevet, hogy ő kerüljön mindenhol legelőre.⁸

Húszéves volt, amikor az I. világháború idején bevonul katonának, majd ott szolgált négy évig. Ezidő alatt egyszer lövés érte a jobb vállát. A sérülés következtében az érintett testrésze hónapokra lebénult. Ez az esemény majdnem félbeszakította művészi pályafutását, de végül csodával határos módon felépült, és folytatni tudta festést. 1918-ban szabadságos katonaként szerzett közép- és felsőfokú rajztanári oklevelet a Képzőművészeti Főiskolán. Négy évvel később az Ernst Múzeumban volt az első kiállítása. A műveiért Szinyei-ösztöndíjat kapott, majd a Római Magyar Akadémia ösztöndíjasa lett. Ekkor volt lehetősége tanulmányozni a reneszánsz alkotók képeit.⁹

1930-tól hét évig művészeti magániskolája volt Budapesten. 1937-ben a Francia–magyar történelmi kapcsolatok című pannójával 1937-ben elnyerte a párizsi világkiállítás nagydíját. „A párizsi kiállításon képeit meglátva Pablo Picasso ezt kérdezte: „Ki ez a barbár zseni?””¹⁰

Állami és egyházi felkérésre is festett freskókat. Ő készítette a Szent Demeter-kápolna falképét és a Hősök kapuja boltozatát Szegeden, illetve a Szent István mauzóleum képeit Székesfehérváron. A hatalmas képeken az üzeneteit szövegesen is megfogalmazta. Mielőtt felfestette volna a freskókat először szénvázlatokat készített. Ezt követően szénporral felmásolta a falra. Más festők, tanítványai sejtettek neki befejezni az alkotásokat. 1939-től 1941-ben bekövetkezett haláláig a Képzőművészeti Főiskola tanára volt. Alkotásai

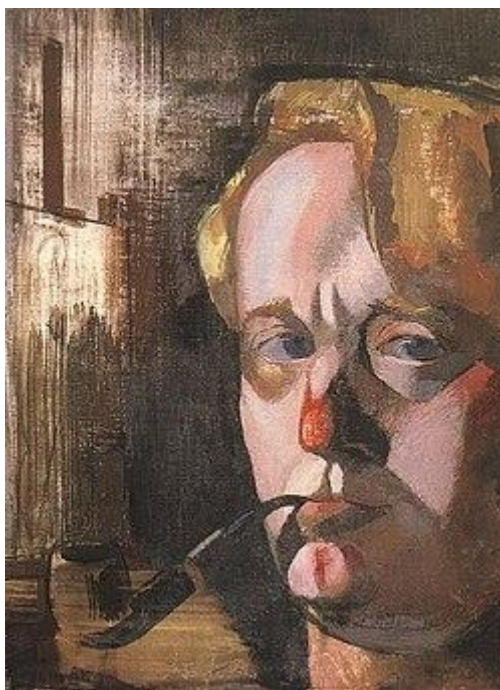
⁷ (n.a.) (2024. január 3.) *Fejlesztések a nemzeti emlékhelyen a Magyar Génusz Program segítségével.* Székesfehérvár.hu. <https://www.szekesfehervar.hu/komoly-fejlesztések-a-nemzeti-emlekhelyen-a-magyar-genusz-program-segitsegevel-1> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

⁸ Budai, K. (2021. április 6.). *Aba-Novák, a barbár zseni.* Kultúra. <https://kultura.hu/trashed-4/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

⁹ l.m.

¹⁰ (n.a.) (2020. szeptember 09.). „Ki ez a barbár zseni?” – kiáltott fel Picasso Aba-Novák Vilmos művét látva. Múlt-Kor. <https://m.mult-kor.hu/ki-ez-a-barbar-zseni-kialtott-fel-picasso-aba-novak-vilmos-muvet-latva-20200929> (Letöltés dátuma 2026. 03. 07.)

megtalálhatók a Magyar Nemzeti Galériában, köz- és magángyűjteményekben egyaránt. Érdekesség, hogy műveiből Mussolini is vásárolt.¹¹

4. ábra: Aba-Novák Vilmos: 1930-as önarcképe
Wikimedia Commons

6. Szent István mauzóleum

A Mauzóleum egy zarándokhely, amely eredetileg egy nyitott tér volt egy félig nyitott épületben. A boltíves kapukra csak 2000-ben kerültek üvegajtók. A tér közepén lévő emelvényen található Szent István díszesen faragott római kori szarkofágja. A nagyméretű, budai fehér mészkőből faragott sírláda eredetileg egy római szarkofág volt, amelyet később átalakítottak. A szentté avatás környékén (1083) faraghatták át, és ikonográfiája már a szent királyhoz illik. A szarkofágon az angyal a halott király lelkét tartja a kezében, és úgy száll felfelé a mennybe. Az épületet Lux Géza tervezte, a szarkofág feletti festett üveglalakokon Árkayné Sztéhló Lili art deco stílusú, a második világháborúban elpusztult üveglalakának rekonstrukciója látható. Ezen Imre herceg életének eseményei kaptak helyet.¹²

A falakon Aba-Novák Vilmos seccoján, Szent Jobb és a Szent Korona történetét, valamint Vajk megkeresztelését csodálhatjuk meg. A secco (szekko) egy olasz eredetű szó, jelentése „szárazon”. Azért nevezik így, mert a festő száraz vakolatra fest. Különböző kötőanyagokra

¹¹ Budai, K. (2024. május 22.). *Csakis Székesfehérváron kerülhetett a korona az uralkodó fejére*. Kultúra. <https://kultura.hu/emlekhelyek-napja-szekesfehervaron/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

¹² i.m.

van szükség a színek fixálásához, hogy rendesen odatapadjanak. Így, hogy nem a vakolatba ágyazottak, mint a freskók, így sokkal sérülékenyebbek is.¹³

5. ábra: Szent István Mauzóleumát díszítő Aba-Novák Vilmos seccojának részlete
Forrás: Wikimedia Commons

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter kérte Székesfehérvár polgármesterétől a Szent István Emlékév méltó ünneplését. Ekkor bízta meg Aba-Novák Vilmost a romkerti mauzóleum festményeinek elkészítésével.¹⁴

A mauzóleum 130 négyzetméteres falának kifestése során a rendelkezésre álló falfelületeket a művész hármas tagolásra bontotta (kivéve a bejárat felett, ahol csak egy jelenetsor fért el). Az egyes jelentekeket tömören összesűrítette, majd az egyes jeleneteket szövegekkel tagolta. A mondatszalogok segítenek abban, hogy mindenki jól megértse a történeteket, amit a festő el szeretett volna mesélni.

A falfestmények színei és az alakok ábrázolása a kora középkori faliképek és mozaikok emlékét őrzi. Valamennyi falkép egy fémes, ezüst kőfalalapból emelkedik ki, élénk vörös, friss citromsárga, kék színfoltokkal. Minden képen hangsúlyos az arany szín.

Az arcok viszont nagyon furcsának tűnhetnek mai szemmel. A két világháború között a magyarság eszméjének előretörésével Magyarország antropológusai igyekeztek tudományos definíciót adni a „magyar fajról”. 1930-as évek végére az úgynevezett mongoloid-kaukázusi típus, amelynek magyar változatát alföldi típusként emlegették, a faji antropológiában alapvető

¹³ Dudits, A. (n.d.). *Freskó vagy secco?*. Duditsandor.eu. <https://www.duditsandor.eu/index.php/10-tudastar/4-fresco-secco> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

¹⁴ Sasvári, E. (1996). „Vég nélkül tékozlom magam szerte...” Aba Novák Vilmos székesfehérvári falképeiről. In: Fülöp, Gy. (szerk.) Szent István király és Székesfehérvár. CP Stúdió.

magyar típusként jelent meg. A festményeken látható alakok mandulavágású szemei, kiálló arccsontjai és vékony bajuszai ezt az ázsiai eredetet elevenítik meg.¹⁵

A mauzóleum képeit már 1943-ban restaurálni kellett, mert nedvesedett a kép. Néhány feljegyzés szerint 1939-ben a festő maga is elkezdte rendbehozni a korábban elkészült seccókat. 1949-ben egy helyszíni szemle során már egyértelmű volt a festmények pusztulása. Az akkori restaurálás során utasításra Kákay Szabó György Petőfi Sándorra festette át Horthy Miklós figuráját. Később ezt a kommunista hatalom teljesen eltávolította. Évtizedekkel később 1992-ben keztek meg a seccó teljes helyreállítását. A munkálatokat Hernádi György vezette. Az átadásra végül 1996-ban került sor. A vizesedés az idők folyamán nem szűnt meg, legutóbbi restaurálás 2023-ban történt meg Lángi József vezetésével. A helyreállítások már csak kompozíciójukban idézik az eredeti művet, a színek megváltoztak.¹⁶

6.1. Északi fal: Szent Jobb története

A Szent Jobb Szent István ereklyéje volt. Állítólag természetes úton mumifikálódva találták meg, amikor a király sírját 1083-ban szentté avatása alkalmából felnyitották. A jobb kezét 1938-ban a budai vár Szent Zsigmond-kápolnájában őrizték. Aba-Novák falfestményén az ereklyét István monumentális élő jobb keze szimbolizálja, amelyet a kép középső sávjának jobb oldalán ábrázolta, a bal kezével együtt, amely az országalmát tartja, egy mandorla alakú (mandula formájú aranykeret, amely az istenség jelképe) keretben. A Szent Jobb alatt kiinduló fatörzsként ábrázolt uralkodói családfán arany betűkkel királyaink neveit olvashatjuk végig.¹⁷

A kép alsó részében Szent István királyt láthatjuk – katonákkal és a püspökökkel körülvéve – egyik kezében a karddal, másik kezében az országalmával. Jobb oldalán Szent Imre herceg van, kezében liliummal. Mellette a király arany királyi palástját fogva, Szent Gellért alakját is felfedezhetjük. Előtte az ország térképét és Szűz Mária prépostság alapítását láthatjuk.

A Szent Jobb ereklyéje az évszázadok során kalandos utat járt be. Első királyunkat Székesfehérváron temették el. A pogánylázadások idején az akkori káptalan kiemelte a holttestet a szarkofágból és áthelyezte a templom alatti sírkamrában. Ekkor választották le a természetes módon mumifikálódott jobb kezét és ereklyeként a kincstárban őrizték. Egy bencés szerzetes Merkurius magával vitte a kezét saját birtokára. Szent László királyunk megkereste,

¹⁵ I.m.

¹⁶ (n.a.). (n.d.). *Aba-Novák Vilmos - A szent korona misztériuma (Falképterv a székesfehérvári Szent korona mauzóleumhoz)*. Kieselbach. <https://www.kieselbach.hu/alkotas/a-szent-korona-misztériuma-falkepterv-a-szekefehervari-szent-korona-mauzoleumhoz-1938> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

¹⁷ I.m..

de végül megkegyelmezett neki, és apátságot alapított azon a helyen. Siniob település ma Romániában található.

A középmező bal oldali jelenete fenti történetet, az ereklye felfedezését ábrázolja I. László király alatt. Jobb mellett térdeplő figura az elbeszélések szerint maga Aba Novák.¹⁸

6. A Szent Jobbot ábrázoló seccő-részlet
Forrás: Magyarágkutató Intézet

Az 1222-ben kiadott Aranybullában törvényként szerepelt Szent Jobb tisztelete. Ekkor a kéz még egyben lehetett a karral, amit valószínűleg Nagy Lajos király uralkodása alatt leválasztottak. Ezekben az időkben előfordult, hogy hasonló ajándékokat küldtek más uralkodóknak a békekötés érdekében. Az 1400-as években a Szent Jobbot elvitték Székesfehérvárra. Innen került Boszniába majd a mai Dubrovnikba. Később Mária Terézia megtudta, hol található az ereklye. Hosszú tárgyalásokat követően Bécsbe szállíttatta, ahonnan később áthelyezték Budára. Mária Terézia tudatosan törekedett a Szent István-kultusz kiépítésére, önmagát az államalapító méltó utódjaként, nagy magyar uralkodóként kívánta láttatni. Augusztus 20-át, a király szentté avatásának napját ő nyilvánította állami ünnepé. Megalapította a Szent István Lovagrendet, aminek utód-kitüntetése ma is magas állami kitüntetés. Emellett püspökséget alapított Székesfehérvárott.¹⁹

Aba-Novák Vilmos az északi fal bal felső részén azt a történelmi pillanatot eleveníti meg, amikor Mária Terézia dubrovniki szerzetesek követeit fogadja, amint visszaadják a Szent Jobbot. Valószínűleg mindannyiunkat érdekel, hogy valódi lehet-e a Szent Jobb ereklye? Erre választ az ereklyét vizsgáló orvosoktól kaphatunk. A mumifikálódásról először Bochkor Ádám orvos írt, aki 1951-ben azt a feladatot kapta, hogy vizsgálja meg a Szent Jobbot. Szerinte az István király halála (1038) és a sír felnyitása (1083) között eltelt 45 év elegendő lett volna ahhoz, hogy a király teste teljesen lebomoljon. A jobb kéz azért maradhatott épen, mert a

¹⁸ Farkas, A. (1991). *Nemzeti ereklyénk: Szent István király jobbja : az ereklye története*. Formatív Kiadó.

¹⁹ l.m.

hanyatt fekvő testnek ez volt a legmagasabban lévő része. Valószínűleg a koporsó fedele és a benne lévő folyadék között megrekedt meleg levegő okozta a mumifikálódást. Ilyen jelenség gyakran előfordul délen, ahol a meleg és száraz levegő hatására a holttestek természetes módon mumifikálódhatnak. Hasonló eset található a brnoi száraz barátok kolostorában is. Ott egy olyan kriptá van, ahol több mumifikálódott testet őriznek, és ez ma a város egyik híres látványossága.²⁰

6.2. Nyugati fal: Vajk megkeresztelése

A nyugati falon a kereszténységre áttérő pogány magyarság sorsfordító kérdéseit ábrázolta a festő. A bejárat belső falának felső északi részén Vajk megkeresztelését láthatjuk.

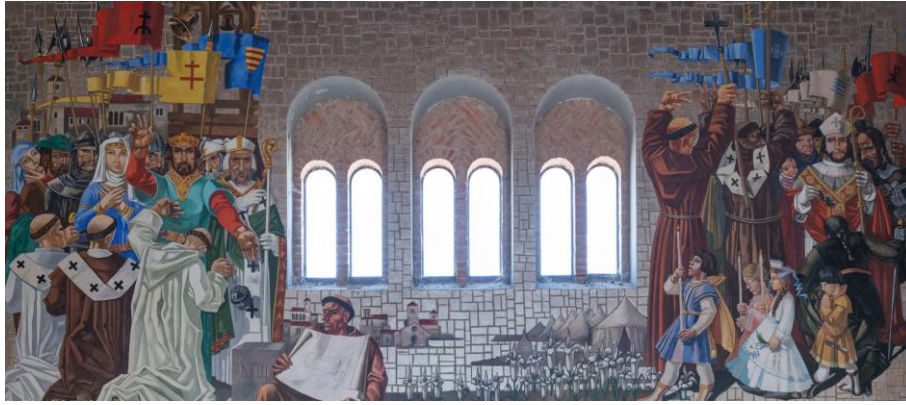
A kép központjában a nézőnek hátat fordító, térdeplő Vajk (a későbbi Szent István király) látható, amint felveszi a kereszténységet. A keresztelési szertartást a püspöki díszben ábrázolt Szent Adalbert végzi. Mellette szerzetesek, mögötte szorosan egymás mellett álló tömeg látható. Több, hosszú rúdra erősített zászló és lobogó emelkedik ki a tömegből. A jobb oldalon lévő vörös zászlón a görög Khriszmon jel (**ΧΡ**) látható, amely Krisztus nevének monogramja.

A boltíves ablakok alatti képen feltűnő liliommezőhöz több jelentés is kapcsolható. Egyrészt a liliomot a királyi hatalom szimbólumának tartják, másrészt a kereszténységben a fehér liliom Szűz Máriához kapcsolódik. Az örökös nélkül maradt Szent István halála előtt az országot Szűz Máriának ajánlotta fel.²¹

A kép déli felében egy térden álló szerzetes nyújtja át Szent István királynak a bazilika alaprajzát. A kép központjában a király áll, jobbján Gizella királyné, bal oldalán az esztergomi érsek, kezében a jogarral és pásztorbottal. Mögöttük nagy tömegben páncélos katonák, nemesek és egyszerű emberek láthatóak, akik feszülten figyelik az eseményeket. Az előtérben szerzetesek barna és fehér csuhában, keresztes jelképekkel a vállukon térdelnek, jelezve az egyházi rendek jelenlétét és az esemény fontosságát.

²⁰ I.m.

²¹ Sasvári, E. (1996). „*Vég nélkül tékozlom magam szerte...*” *Aba Novák Vilmos székesfehérvári falképeiről*. In: Fülöp, Gy. (szerk.) Szent István király és Székesfehérvár. CP Stúdió

7. ábra: A nyugati fal seccója
Forrás: Kultúra-hu

6.3. Keleti fal: Szent Korona rejtélye

1000-ben István úgy döntött, hogy keresztény királlyá koronáztatja magát, és a pápa küldött neki egy koronát erre az alkalomra. A feudális jogban a korona, és nem az uralkodó képviselte az államot, és birtokolta azt a hatalmat, amelynek a magyar nemesek alá voltak rendelve. Ez az elképzelés – a „Szent Korona tana” – Trianon után további jelentőségre tett szert, amikor Nagy-Magyarország területeit a Szent Korona földjeiként emlegették, ezáltal további érvet szolgáltatva szerves – és isteni – egységük mellett. A Szent Korona történetének eseményeit a szarkofág bal, majd jobb oldalánál felülről lefele haladva kell olvasni. A mű Asztrik apát (későbbi esztergomi érsek) római útját jeleníti meg, ahol a II. Szilveszter pápa átadja a koronát, amelyet később Szent István, Magyarország első keresztény királya viselt a koronázásakor. Bal oldalon legfelső sávjában Gábiel arkangyalt láthatjuk, kezében a koronával. Az alatt levő angyalok az alábbi szöveget tartalmazó mondatszalagot tartják:

„NEM MESSZE EGY ŐSI NÉP
ODAHAGYTA Ó HITÉT
S MEGBÉKÉLT A KERESZTTTEL
EZT ÁLMODTA SZILVESZTER
SOKAN JÖNNEK RÓMÁBA
ÁLMODTA A BÖLCS PÁPA
DE E NÉPNEK ADJA ÁT
SZILVESZER A KORONÁT”²²

A középső falsávban egyházi, világi személyekkel, katonákkal körülvett II. Szilveszter pápa látható. A legenda szerint a római pápához ugyanabban az időben két nemzet, a lengyelek és a magyarok küldöttsége érkezett a királyi díszért. II. Szilveszter pápának álmában megjelent Gábiel arkangyal, és ezt az álmát követve adta pápai áldását és a koronát Asztrik apátnak,

²² l.m.

ahelyett, hogy a lengyel királynak küldte volna. Az alsó sávban Asztrik apát látható kezében a koronával, és népes küldöttségével.

A szarkofág jobb oldalán található három falsávban a királyi koronázás pillanatai láthatóak, mindegyik sávban hatalmas tömeggel, kezükben zászlókkal. A felső sáv a korona érkezését várja a tömeg, a középső sáv egy ünnepi pillanatot örökít meg, a kép központjában Szent István és Gizella látható, István előtt pedig Asztrik apát térdepelve tartja a koronát, melyet trombitaszó kísér. Az alsó sávban lévő képen felkerül a korona István fejére.

8. ábra: A keleti fal seccórészlete
Forrás: Magyarságkutató Intézet

6.4. Déli fal: Szent Korona „királyfal”

A déli fal elrendezése hasonlít a Szent Jobb történetét bemutató seccójéra. A képen látható műalkotás A Szent Korona misztériuma (Mysterium Sagrae Coronae). Aba-Novák falfestményének központi eleme a mandorlában megjelenő, középen lebegő korona, amelyet oldalról hatalmas kezekben tartott felemelt kard és apostoli kereszt szegélyez, alatta pedig a címer látható. Körben három sorban magyar uralkodók vannak. Ezt a falat királyfalnak nevezte a festő. Az alkotáson 61 király és kormányzó látható, mellettük Horthy Miklós is.²³

²³ (n.a.). (n.d.). Aba-Novák Vilmos - A szent korona misztériuma (Falképterv a székesfehérvári Szent korona mauzóleumhoz). Kieselbach. <https://www.kieselbach.hu/alkotas/a-szent-korona-misztériuma-falképterv-a-székesfehérvári-szent-korona-mauzóleumhoz-1938> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Az uralkodókat portréhűre festette Aba Novák, így könnyen felismerhető Hunyadi Mátyás mellett Mária Terézia vagy éppen Ferenc József. Alul a kormányzók között látható Hunyadi János, II. Rákóczi Ferenc, Kossuth Lajos, és a korábban említetteknek megfelelően Horthy Miklós is. Mindannyian koronázatlan vezetői voltak Magyarországnak, Horthy Miklós az első és egyetlen kormányzója, II. Rákóczi Ferencet pedig az 1705-ös lázadó országgyűlés kinevezte Dux et princeps (latinul), azaz „vezér és fejedelem”-nek.²⁴

A többi falon lévő falfestményektől eltérően, ahol az alakokat jelenetekbe rendezte, itt mereven elrendezett csoportokban állnak, és mindannyian szigorú tekintettel néznek a látogató felé.

9. ábra: A déli fal seccója
Forrás: Wikimedia Commons

7. Összegzés

Úgy gondolom, hogy a kitűzött célokat sikerült elérnem. A dolgozatomban bemutattam Aba-Novák Vilmos történelmi seccóit a székesfehérvári Szent István Mauzóleumban, és megpróbáltam úgy értelmezni a képeket, mintha egy „mesélő képeskönyvet” olvasnék. A festmények segítségével jobban megértettem a Szent Jobb, a Szent Korona és Vajk megkeresztelésének történetét.

A kutatás során sok új dolgot tanultam Szent Istvánról, a magyar történelem fontos eseményeiről és Aba-Novák Vilmos életéről is. Érdekes volt látni, hogy egy festmény nemcsak szép, hanem történeteket is mesél, és segít elképzelni a múlt eseményeit. Izgalmas volt felismerni a történelmi személyeket és megérteni, hogy miért pont így ábrázolta őket a festő.

²⁴ Sasvári, E. (1996). „Vég nélkül tékozlom magam szerte...” *Aba Novák Vilmos székesfehérvári falképeiről*. In: Fülöp, Gy. (szerk.) *Szent István király és Székesfehérvár*. CP Stúdió.

A sok fotó és forrás segítségével sikerült szemléletesen bemutatni a mauzóleum falain látható jeleneteket. A munka közben rájöttem arra is, hogy a művészet és a történelem nagyon szorosan összekapcsolódik, mert a festmények segítségével a múlt eseményei sokkal érthetőbbé válnak.

Összességében nagyon élveztem ezt a kutatást, mert nemcsak új ismereteket szereztem, hanem megtanultam jobban megfigyelni és értelmezni a műalkotásokat is. Remélem, hogy a dolgozatom másoknak is segít jobban megérteni, miről mesél Aba-Novák Vilmos seccója a székesfehérvári Szent István Mauzóleumban.

8. Irodalomjegyzék

Nyomtatott források:

Farkas, A. (1991). *Nemzeti ereklényk: Szent István király jobbja : az ereklye története*. Formatív Kiadó.

Sasvári, E. (1996). „Vég nélkül tékozlom magam szerte...” *Aba Novák Vilmos székesfehérvári falképeiről*. In: Fülöp, Gy. (szerk.) *Szent István király és Székesfehérvár*. CP Stúdió.

Online források:

(n.a.) (2020. szeptember 09.). „Ki ez a barbár zseni?” – kiáltott fel Picasso Aba-Novák Vilmos művét látva. Múlt-Kor. <https://m.mult-kor.hu/ki-ez-a-barbar-zseni-kialtott-fel-picasso-aba-novak-vilmos-muvet-latva-20200929> (Letöltés dátuma 2026. 03. 07.)

(n.a.) (2024. január 3.) *Fejlesztések a nemzeti emlékhelyen a Magyar Génusz Program segítségével*. Székesfehérvár.hu. <https://www.szekesfehervar.hu/komoly-fejlesztések-a-nemzeti-emlekhelyen-a-magyar-genusz-program-segitsegevel-1> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

(n.a.) (n.d.) *Szent István király legendája Hartvik püspöktől*. Sermones Compilati – Eötvös Loránd Tudományegyetem Régi Magyar Irodalomtudományi Intézet. https://sermones.elte.hu/szovegkiadasok/magyarul/madasszgy/index.php?file=042_055_Hartvik (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

(n.a.) (n.d.). Székesfehérvár turizmus. <https://turizmus.szekesfehervar.hu/catalog/index/25/lang/hu?id=25&f33%5B%5D=1&s=item-237> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

(n.a.) (n.d.). *Aba-Novák Vilmos - A szent korona misztériuma (Falképterv a székesfehérvári Szent korona mauzóleumhoz)*. Kieselbach. <https://www.kieselbach.hu/alkotas/a-szent-korona-misztériuma-falkepterv-a-szekesfehervari-szent-korona-mauzoleumhoz-1938> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

(n.a.) (n.d.). Az 1938-as kettős szentév alkalmából kibocsátott kegyérem. MaNDA. https://mandadb.hu/tetel/734546/Az_1938as_kettos_szentev_alkalmabol_kibocsatott_kegyere (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Budai, K. (2021. április 6.). *Aba-Novák, a barbár zseni*. Kultúra. <https://kultura.hu/trashed-4/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Budai, K. (2024. május 22.). *Csakis Székesfehérváron kerülhetett a korona az uralkodó fejére*. Kultúra. <https://kultura.hu/emlekhelyek-napja-szekesfehervaron/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Csurgai Horváth, J. (2020. december 31.). *A Szent István-émlékén Székesfehérvárott, 1938*. Rubicon. <https://rubicon.hu/hu/cikkek/a-szent-istvan-emlekev-szekesfehervarott-1938> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Dudits, A. (n.d.). *Freskó vagy szekkó?*. Duditsandor.eu. <https://www.duditsandor.eu/index.php/10-tudastar/4-fresco-secco> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Novák, Cs. Z. (2020. június 3.). Gyurgyák János: Trianon 100. *MaSzol*. <https://www.maszol.ro/index.php/kultura/127775-gyurgyak-janos-trianon-100-novak-csaba-zoltan-recenzioja> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

8.1. Képek jegyzéke

Címlap: Szent István Mauzóleumát díszítő Aba-Novák Vilmos seccojának részlete

https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r_-_Aba-Nov%C3%A1k_secco.jpg

1. XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus plakátja. <https://dorogimedence.hu/index.php/2023/05/30/85-eve-tortent-a-xxxiv-eucharisztikus-vilagkongresszus-szinhelye-volt-dorog/>
2. A Szent Jobb országjárása <https://mnm.hu/kiadvanyok/szent-jobb-orszagjarasa-1938-1942>
3. Romkert, Székesfehérvár. Saját fénykép.
4. Aba-Novák Vilmos: 1930-as önarcképe. https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Vilmos_Aba-Nov%C3%A1k_Selfportrait.jpg
5. Szent István Mauzóleumát díszítő Aba-Novák Vilmos seccojának részlete. https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r_-_Aba-Nov%C3%A1k_secco.jpg
6. A Szent Jobbot ábrázoló seccó-részlet. <https://mki.gov.hu/hu/hirek-hu/evfordulok-hu/hangoskodo-jelszavakkal-nagy-celokat-elerni-nem-lehet>
7. A nyugati faj seccója. <https://kultura.hu/emlekhelyek-napja-szekesfehervaron/>
8. A keleti fal seccórészlete. <https://www.facebook.com/magyarsagkutato/posts/hangoskod%C3%B3-jelszavakkal-nagy-c%C3%A9lokat-el%C3%A9rni-nem-lehet%C3%A9rtes%C3%ADtem-hogy-a-budapesti-/1030636538721718/>
9. A déli fal seccója. https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r_-_Aba-Nov%C3%A1k_secco.jpg